

Cilt: 6, Sayı: AGP Özel Sayısı, Ekim 2018 / Volume: 6, Issue: AGP Special Issue , October 2018

KINA GELENEĞİ BAĞLAMINDA OLUŞAN SÖZLÜ ŞİİR ÜRÜNLERİNİN İŞLEVLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

Functions of Oral Poetry Products the Context of Henna Tradition: Gaziantep
Sample

Süleyman FİDAN¹

ÖZ

Kadının doğuştan aldığı biyolojik kimliği, toplumsal yaşamda kendisine verilen sosyal kimliğin de çerçevesini çizmiştir. Bu kimliğin kadındaki olumlu ve olumsuz yönlerini folklorik ürünlere yansımıştır. Özellikle insan yaşamında önemli bir evre olan geçiş dönemleriyle ilgili ortaya çıkan uygulamalarda ve metinlerde kadının sevinci, mutluluğu görülebileceği gibi olumsuzluklar da dile getirilmektedir. Bunların aynı cinsiyetten insanlarla bir arada olunan bağlamlarda daha rahat ifade edildiğini belirtmek gerekir. Bu bağlamlardan biri de kız evinde gerçekleştirilen kına geceleridir. Gaziantep’te kız kınası bağlamında icra edilen ürünlerin kadın için ne ifade ettiği, hangi işlevleri yerine getirdiği geleneksellik çizgisinde görülebilmektedir.

Bu çalışmada geçiş dönemlerinden biri olan düğün geleneği içinde kına icrasında kadının görevleri, ritüellerin gerçekleştirilmesinde icra edilen sözlü şiir ürünlerinin işlevlerinin tespiti amaçlanmıştır. Toplumda cinsiyet temeline dayalı rol paylaşımından hareketle icrada kadının rolü göz önünde bulundurularak kına töreninin tamamlayıcısı ve önemli bir unsur olarak söylenen sözlü şiir ürünlerinin işlevleri çalışmanın temel konusunu teşkil etmektedir. Bu hususta Gaziantep örneklemini üzerinden kına türküleri başta olmak üzere mani, ağıt gibi türlerin de bağlamdaki işlevleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İnceleme sonucunda adı geçen türlerin tespit edilen işlevleri ana hatlarıyla şu şekildedir: eğlence, zaman birleştiricilik, eğitim, kültürü kuşaktan kuşağa taşınma, değer yargılarının aktarımı, iletişim, iletişimle birlikte yeni ailelerin temelini atılması, geleneksellik çizgisinde ferdî yaratıcılığa imkân verme, aidiyet ve güvenlik, sosyal uzlaşma sağlama, sosyal ilişkileri ve rolleri belirleme, toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulmak için bir kaçış mekanizması olma.

Anahtar Sözcükler: Ağıt, Folklor, Gelenek, İşlev, Kına, Sözlü Kültür, Türkü.

¹Dr.Öğr. Üyesi Gaziantep Üniversitesi, Etnomüzikoloji ve Folklor ABD, suleymanfidan@gmail.com

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Siir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

ABSTRACT

The biological identity of the woman born conceives the social identity that is given to her in social life. In the applications and transcripts especially related to the transition periods which are an important stage in human life, the women's love and happiness can be seen and mainly the negativities are expressed. It should be specified that they are more easily expressed in contexts with people from the same gender. One of these contexts is henna nights performed at the girl's house. It can be seen in the line of tradition that the products that are performed in the context of the girl henna express what it means for the woman and which functions they fulfill in Gaziantep.

In this study, it was aimed to determine the functions of oral poetry products performed during the execution of women's duties and rituals in the execution of henna in the wedding tradition which is one of the transitional periods. The functions of oral poetry products, which are read as complementary and important factors of the henna ceremony, taking into consideration the role of the woman in the society, acting in a gender-based role-sharing in society, constitute the basic issue of study. In this respect mainly henna ballads and also Turkish poem, lament, etc. species' contextual functions have been tried to be determined through Gaziantep sampling. As a result of analyzing the identified functions of mentioned species are as follows with the main lines: entertainment, time combining, education, culture hand down, transfer of value judgments, communication, the foundation of new families with communication, allowing individual creativity in the line of tradition, belonging and security, social reconciliation, setting social relationships and roles, be an escape mechanism to escape from social and personal repression.

Keywords: Ballad, Folklore, Function, Henna, Lament, Oral Culture, Tradition.

1. Giriş

Sosyal bir varlık olan insan gerek fizyolojik ihtiyaçlarını karşılarken gerek estetik, değer verme, kendini gerçekleştirme gibi manevî yönlerini tatmin ederken başkalarıyla ilişki içinde yaşar. Herhangi bir nedenle bir araya gelmiş bu insan toplulukları kendilerinin olarak adlandırdıkları bazı gelenekleri oluştururlar (Dundes, 1998: 143). “Bu gelenekler yapı bakımından donuk, statik, ortaya çıktıkları andan itibaren kendini tekrarlayan kalıplar değildir ve ait oldukları milletin ihtiyaçlarına uygun biçimde değişen, gelişen, ortadan kalkan veya parçalanarak yeni geleneklerin doğmasını sağlayan dinamik bir yapıya sahiptirler” (Yıldırım, 1998: 82).

Türk sözlü kültürü içinde oluşmuş ve gelişerek devam eden, toplumsal ve bireysel açıdan duyguların ifade edildiği geleneklerden biri de halk müziği geleneğidir. Genel olarak halk müziği, “geleneksel ve sözlü olarak nesilden nesile aktarılan, yüz yüze iletişim ve sosyal etkileşimle sık sık uygulanan, bölgelere ve

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

etnik kökene bağlı müzik tarzlarından oluşur” (Titon, 2006: 395). Halk müziğinin temelinde insanların yaşama biçimi, kültürel değerleri, duygularını ifade ediş tarzı yatar. Geçtiğimiz yüzyılda müzikal ürünlerin incelenmesinde kültürün ve içinde olduğu bağlamın önemi daha iyi anlaşılmış ve müzik alanında yapılan çalışmalar da bu mecraya doğru yöneltilmiştir².

Halk müziği geleneğinde öne çıkan türlerden biri de ulusun ortak sesi olarak yerel özelliklerle uyum içinde ortaya çıkan türkülerdir (Mirzaoğlu, 2001: 76). Kolektif şuurun edebî ve müzikal formda yansıması olan türküler, ulusal veya bireysel düzeyde yaşanan bir olayın etkisiyle yakılır. “Aşk, gurbet, sevinç, talihe kızma, ölüm, doğal âfetler, seferberlik, aşiret çatışmaları, eşkıyalık, vatan savunması ve vatan parçasının elden çıkması” gibi sosyal olaylarla bireysel duygular türkülerin ortaya çıkma sebebi olarak görülür (Özbek, 1994: 63-64; Yakıcı, 2007: 216). Ezgi, şekil, konu açısından sınıflandırılabilen türküler içinde çalışmanın temelini oluşturan kına ritüeli etrafında oluşan metinler, konusuna göre kına türkülerini olarak değerlendirilebilir. Kına türkülerinde işlenen başlıca duygular ise aşk, ayrılık, gurbete çıkma, hasret, acı, sevinç gibi genel temalardır.

“Türk kültürünün temel kodları arasında yer alan” (Şişman, 2017: 46) kına geleneğinde icra edilen diğer edebî ürünler ise ağıt ve mani türündedir. İşlevleri bakımından tören türkülerini içinde değerlendiren düğün ve ölüm türkülerinde ağıt karakteri görmek mümkündür (Boratav, 1968: 299’dan akt. Görkem, 2001: 29). Kına ağıdı, gelin ağıdı, gelin ağlatma havası, ağıt havası, gelin türküsü, gelin yası, okşama, gelin savusu gibi adlarla bilinen folklorik ürünler konu itibariyle ağıt türündedir (Görkem, 2001: 18). Ağıtlarda ölüm vurgusunun yanında evlenecek kızın ata ocağından ayrılması da ölüme eşdeğer görülmekte, ayrılık ağıt formunda ifade edilmektedir. Bu tip ürünler, genel olarak kına türküsü olarak değerlendirilmektedir. Maniler, mayalar ve atışmalar ise iletişim unsuru olarak düğün ve kına bağlamlarının önemli tamamlayıcılarıdır.

Eski çağlardan beri önemli bir süslenme unsuru ve tıbbî madde olarak kullanılan kına, diğer renk veren maddelerden farklı olarak su geçirgen özelliği ve abdeste mani olmaması, sünnet gibi dinî nedenlerle de kullanılmaktadır (Ekici, 1997). Düğün geleneği içinde ise gerdek gecesinden önce düzenlenen, adını da bu maddeden alan törende kına yakılmaktadır. Çalışmanın boyutu değiştirilmeden yazılı kaynaklar ve gözlemlerden hareketle kına geleneğinin ana hatlarını aşağıda ele alınacaktır. Burada bahsi geçen gelenek kız evinde gerçekleştirilen kına gecesidir.

² Bu hususta bkz. Seeger, 1958; Nettl, 1964 ve 1994; Lomax, 1968; Keeling, 1992; Erdenay, 1992; Ferris, 1997; Mirzaoğlu, 2001.

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

2. Gaziantep'te Kına Geleneği

İnsanın bireysel ve sosyal anlamda kimlik kazandığı geçiş dönemlerinden biri olan evlenme geleneği içinde kına ritüeli, folklorun tabiatı gereği değişim olgusuyla birlikte sürekliliğini sağlamaktadır. Türkiye’de modernleşme süreciyle başlayan kültür değişimleri geleneksel yaratımların da değişmesine yol açmıştır. Kadının kazanımları, toplum hayatındaki statüsünün değişmesi; bununla birlikte göç ve şehirleşme olguları, 20. yüzyılın son döneminde ve günümüzde hızlı bir şekilde gerçekleşen teknolojik gelişmeler, ayrıca küreselleşme olgusu geleneksel icraların da yeniden düzenlenmesine, kimi zaman zayıflamasına kimi zaman da ortadan kalkmasına neden olmuştur. Bu bağlamda geleneksel düğün icraları yerini düğün salonu ve otel düğünlerine bırakmaktadır. Bu süreçte kına yakma ritüelinin ise bir nebze de olsa düğün geleneği içinde yeni formatlarla yeri korumaya çalışılmaktadır.

Aynı milletin mensupları ve kültürün sahipleri olma gibi bir etkenle açıklanabilecek şekilde Türkiye’nin farklı kesimlerinde yapılan evlenme ve özelde kına yakma geleneği ile ilgili yapılan çalışmalarda³ uygulamalardaki amacın ortak olduğunu, farklılaşmanın ise genellikle icra edilen ürünlerin edebî ve müzikal kısmında olduğu söylenebilir. Benzer doğrultuda Gaziantep’te kına yakma geleneği hakkında yapılan çalışmalarda da –zaman ve mekândaki değişimin folklorla etkisini de göz önünde bulundurularak- uygulamalar ve ürünlerin benzer nitelikte olduğu görülmektedir⁴. Kına yakma geleneği üzerine yapılan çalışmalar da öncelikle “neden kına yakılır, Türk kültür yapısında kınanın önemi nedir?” gibi sorulara farklı bakış açılarıyla cevaplar aranmıştır (Ekici, 1997-2013; Erdemir, 1987; Kalafat, 1998; Yaldızkaya, 2011).

Gaziantep’te kına gecesi genellikle çarşambayı perşembeye bağlayan geceye denk getirilir, ancak endüstrileşen toplumda zaman zaman problemi ortaya çıktığı için düğün geleneğinin hafta sonu tatillerine sıkıştırılması söz konusudur. Kına gecesinin tarihi belirlendikten sonra konuklara okuyucular aracılığıyla haber verilir veya basılı davetiyeler dağıtılır. Son zamanlarda ise sanal platformlardan da duyurular yapılmakta, davetiyeler paylaşılmaktadır. Kına gecesi kız ve oğlan evinde ayrı olarak düzenlendiğinden, kız kınası için konuklar kız evinde toplanır; çalgılar eşliğinde şarkılar, türküler söylenir, oyunlar oynanır. Oğlan evinde düzenlenen “erkek kınası” bittikten sonra sıra kız evindeki “kız kınası”na gelinir.

Kına, oğlan evi tarafından önceden satın alınmış, kına gecesinden önce kız evine gönderilmiştir. Kız evinde bakır veya gümüş taslarda hazırlanan kına kırmızı kumaşlarla çevrelenmiş iki bakır tepsiye bölüştürülür. Her tepside hazırlanmış ve küçük bezeler hâline getirilmiş kına topraklarının kenarlarına mumlar dikilir ve çiçeklerle süslenir. Bu arada bir tepside kuruyemiş ve şekerler hazır edilir. Bu iş bitirildikten sonra kız evinde eğlence başlar ve kına alıcılar gelinceye kadar devam eder.

³ Bkz. Eker, 1998; Ekici, 1997-2013; Er, 1982; Ercan, 2002; Varvar, 2010.

⁴ Arsunar, 1962; Dai, 2007; Ekici, 1997; Korkmaz, 1999; Köylüoğlu, 2010; Mavi, 2009; Tokuz, 2004 gibi kaynaklarda gelenek ve uygulamalarla ilgili benzer bilgiler yer almaktadır.

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

Yatsı ezanından sonra damadın yakın arkadaşları ve akrabaların gençlerinden oluşan bir grup kız evine giderler.”Kına Alıcılar” denen bu grup “yah” çekerek, mani ve türküler söyleyerek kız evinin kapısında dururlar. Maniler, türküler söylendikten sonra kız evi hazırladığı kına tepsisini kına alıcılarına verir. Erkek evine dönen grup burada eğlenceye devam eder. Erkek kınası bittikten sonra, oğlan evindeki kadınlar kız evine gelirler. Bu arada gelin adayı yeni elbiselerini giymiş beklemekte ve eğlence devam etmektedir. Kına gecesinde gelinin giyeceği kıyafetin ilk kez giyiliyor olması gerekmektedir. Bu giysi genellikle kırmızı renkli, yıldızlarla, pullarla süslenmiş “bindallı”dır. Aynı şekilde kızın başına da kırmızı renkli “şeş” denilen tülbent örtülür. Bir dönem abiye olarak adlandırılan salon giysileri modalaşmış olsa da yakın dönemde bindallı kına geceleri için tekrar tören giysisi hâlini almıştır. Gelin odanın ortasına sertçe bir yastığın veya sandalyenin üzerine oturtulur. Kına tepsisi kısmetleri açılışın diye genç kızların başları üzerinden geçirilir. Tepsinin misafirler arasında dolaştırılması esnasında, nazar değmesin diye üzerlik/tütsü yakıldığı da olur. “Yüzlü, fıstıklı, sedefli, iplikli” (Mavi, 2009: 6-9) şekillerde süslenebilen ve bu yönde adlar alan kına yakma aşamasına geçilir. Dua ve ilahiler, ağıtlar ve ardından türkülerle kına yakılır. Gelinlik kızın ağlaması bu esnada gerçekleşir. Daha sonra eğlence faslına geçilir ve geç saatlere kadar türküler eşliğinde oynanılır.

Ana hatlarıyla ifade edilen bu gelenek, modernleşme sürecinde değişip yeni boyutlara bürünerek devam etmektedir. Uygulamalardaki değişim; sözlü ürünlerin değişimini, bazen de tamamen unutulmasını beraberinde getirmektedir. Ulusal ölçekte öne çıkan birkaç usullü ve usulsüz türküyü bir düğün tamamlanmaktadır. Öyle ki popüler şarkı/türküler bir düğün esnasında tekrar tekrar çalınıp söylenmektedir. Bu durum popülarizmin geleneğin yaratıcılığını da engellediğine işaretir. Gaziantep’te kına gecesi etrafında şekillenen ritüelin uygulandığında “yah basılıp zılgıt çalındığında” mayaların, manilerin söylenmesi esken, değişen bağlamlarda maniler unutulmuş, sadece “yah ve zılgıt”la yetinilmiştir. Aynı ayrı yapılan erkek ve kız kınaları ekonomik koşullar ve yeni yaşam alanlarındaki mekân problemi nedeniyle bir arada yapılmaya başlanmıştır. Ancak yine ana tören sonrasında kız evinde küçük bir grup tarafından da olsa ikinci bir kına gecesi yapılmaktadır. Bu durum cinsiyetin bağlama etkisi açısından yorumlanabilir. Karma ortamda uygulamaları sembolik olarak gerçekleştiren grup, hemcinsler arasında uygulamaların rahat bir şekilde tekrarı için ikinci kez bir araya gelmektedir. Müzikal bağlamda ise kız kınasında icracı tip gelenek içinde yetişmiş, basit enstrümanlarıyla genellikle orta yaşlı kadınlar arasında değişen bağlamda profesyonel müzisyenler, geliştirilmiş çalgılar, popülerleşen türkü ve şarkılar ön plana çıkmaktadır.

3. Gaziantep Kına Türküleri ve İşlevleri

Antropoloji alanında başlayan ve daha sonra folklor çalışmalarında önemli bir konuma gelen halk bilgisi ürünlerinin işlevi, S. F. Nadel tarafından “Bir sosyal yapıdaki çeşitli öğelerin, o yapının tümünün çalışmasına katkısı” olarak

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

tanımlamaktadır (Başgöz, 1996: 1). W. Bascom folklorun işlevlerini temelde dört ana başlıkta toplamış (Çobanoğlu, 2002: 235-236), A. Merriam ise müzikte dokuz işlevin olduğunu vurgulamıştır (Başgöz, 2008: 143). G. Mirzaoğlu ise W. Bascom ve A. Merriam'dan, aynı zamanda etnomüzikologlarca yapılan araştırmalardan hareketle zeybek türküleri üzerine yaptığı çalışmada, alt işlevleri de göz önünde bulundurarak on iki maddeyle işlevsel yorumlamada bulunmuştur (Mirzaoğlu, 2001).

Folklorun işlevleri konusunda dikkat edilmesi gereken birkaç önemli nokta vardır. Öncelikli husus metnin tek başına değerlendirilemeyeceğidir. Sosyal bir olay olarak görülen folklor ürününün icracı, sosyal bağlam ve söz olmak üzere üç boyutu karşımıza çıkmaktadır. “Bir folklor olayının icrası kişisel boyut (anlatıcı/oyuncu), sosyal boyut (dinleyici /izleyici) ve söz boyutu (anlatılan) olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır” (Çobanoğlu, 2002: 307). Dolayısıyla bir türkünün söz boyutundakiyle, icracıdaki veya dinleyicideki işlevi aynı olmayabilir. Bunun için işlev çalışmalarında ürünün oluşum ve icra bağlamına önem verilmelidir. Bu durumu R. Bauman şu şekilde izah eder:

İcra merkezli yaklaşımlara göre folklor metinleri sosyal amaçların, bireysel rekabetin, grift sosyal ilişkilerin iletişimsel kaynaklarla karşılıklı etkileşimin topluluk içinde icra edilmeğe yönelik kuralların ve kültürel olarak tanımlanmış olayların yapılarının ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayışta gelenek, kolektiflik, toplumsallık ve geleneksellik ihmal edilmiş değildir. Tam tersine fert ve yaratıcılık gelenekle birbirini diyalektik bir biçimde etkiledikleri bağlamlarda durumlarına göre bir arada mütalaa edilmektedirler (Bauman, 2000: 46).

Bir başka dikkat çeken nokta ise bir folklor ürününün tek bir işlevle sınırlandırılmayacağıdır. Yorumlama yapılırken ürünün girift bir yapıda olabileceği, eğlendirme işlevi gibi bir ana işlevin yanında bir başka ana veya alt işlevin barınabileceği göz ardı edilmemelidir.

Türkü, bir kültürde en yaygın şiirsel ve müzikal ifade biçimidir. Onun bu yaygınlığı hem zamanda hem de mekânda geçerlidir (Mirzaoğlu, 2005: 34). Gaziantep özelinde gerek merkezde gerekse civarda, geçmişten güzümüze uzanan çizgide zengin bir türkü birikimiyle karşılaşmaktadır. Kına yakma geleneği bağlamında icra edilen türkülerin ve bunları destekleyen mani, maya ve duaların farklı işlevler yüklenerek sunuldukları açıktır. Öncelikle düğünler, insan hayatında önemli bir yer tutan, iki kişinin sosyal normlarla bir arada yaşamasının onaylandığı bir törendir. Bu onaylama durumda geçmiş yaşantının muhasebe edilmesi, gelecekte beklenen yaşam tarzının nasıl olması gerektiği, türkülere mesajların yüklenmesiyle aktarılmaktadır. Aynı zamanda yörenin coğrafi, ekonomik, siyasî ve sosyokültürel yapısı da türkülere kodlanmıştır.

İnsan yaşamında önemli bir geçiş evresi olan düğün geleneği içinde ritüellerin dinamik bir şekilde görülebildiği kına gecesi öncelikle eğlence temelinde düzenlenmektedir. Gerek kına yakımı dışında kalan türküler, oyun türküleri gerekse

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

maniler, mayalar etkinliğe katılanların hoşça vakit geçirmesini, eğlenmelerini sağlamaya dönüktür. Örneğin kız kınasının başlangıcı olarak oğlan tarafının yani ‘kına alıcılar’ diye adlandırılan grubun kız evine gelmesiyle başlamakta ve sözlü şiir ürünleri kullanılarak kına tepsisi istenmektedir:

Ey mismine mismine de

Kınayı verin bize

Kınayı vermezseniz de

Biz de küseriz size

Kar yağar karıştırır

Bizi kim kavuşturur

Davulcuynan zurnacı

Hasreti kavuşturur

Dört gaziler gelen sunam kimdir?

Ver kınayı gidelim de

Hacıya selam edelim

Hacının kızını kurt kapmış da

Yolda bayram edelim (Tokuz, 2004: 188)

Belirtildiği üzere bu türkülerde ve bahsi geçen diğer türlerde temel amaç mizahî unsurları öne çıkararak törene renk katmaktır. Böylelikle ortamdaki psikolojik gerginlik giderilmiş olur ve diğer tören kalıplarının uygulanması için ortam hazırlanır.

Kına alıcılar, kız evinden ayrıldıktan sonra kına gecesinde mutluluk ve hüznün çatıştığı kına yakma uygulamasına geçilir. Gelini ağlatmanın esas olduğu bu aşamada W. Bascom’un ifadesiyle “değerlere, toplumsal kurum ve törelere destek verme” işleviyle ilişkilendirilebilir (Çobanoğlu, 2002: 235). Modernitenin etkisiyle her ne kadar evlenme bağlamındaki birçok pratik değişime uğrasa da, bazıları terk edilse de kına yakma ve gelin ağlatma geleneği canlılığını korumaktadır. Örneğin kınanın rengi ve kına yakılacak kızın giysisi kırmızı renktedir. Kırmızı rengin iffetle ilişkilendirilmesi, giyside bu renk yerine başka renkleri tercih etmeye mani olmaktadır. İlginçtir ki düğünlerde gelinin vazgeçilmezi olan gelinlik, “ilk defa 19. yüzyılda II. Abdülhamit döneminde giyilmiş” (Barbarasoğlu, 1994), benimsenmiş, yaygınlaşmışken; beyaz gelinliğe kırmızı renkte kuşağın bağlanmasıyla, geleneğin boyut değiştirerek sürekliliği sağlanmıştır.

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

Gaziantep yöresine ait F. Arsunar, S. Ekici, M. Duygulu gibi müzik araştırmacılarının derlediği benzer nitelikte birçok gelin ağlatma türküsü mevcuttur. Bu türkülerde ortak amaç gelini ve ortamda bulunanları ağlatmaktır. “Mutlu bir günde neden ağıt yakılır? Ağdın bağlamdaki işlevi neler olabilir? Gelin niçin ağlar?” gibi soruların cevabı geleneksel Türk aile yapısının normlarıyla, değer yargılarıyla alakalıdır. Yapılan çalışmalarda gelinin kına esnasında ağlama nedeninin baba evinden ayrılmak değil, geniş aile yapısı içinde gideceği evde neyle karşılaşacağını bilememesi olarak düşünülmektedir. İ. Başgöz, yeni evdeki işin ağırlığını, yıllarca gelinlik yapmış kaynananın yeni geline karşı sergileyeceği tavır ağlamadaki temel neden olarak görmektedir. Araştırmacı çalışmasında, Avrupa’da da rastlanan aynı durumu “Bu ortak temayı, kültür temas ve alışverişi ile değil, yüzyıllar süren patriarkal aile düzeninin bir sonucu” olarak yorumlamaktadır (Başgöz, 1956: 37- 41’den akt. Er, 1982: 159-160).

İ. Başgöz ve T. Er’e katılmakla beraber ve bu çalışmaların yapıldığı dönem ile günümüz arasında değişen koşulları ve kültürel algıları da göz önünde bulundurarak kına esnasında gelinin ağlamasının tek nedeninin gideceği evde neyle karşılaşacağını bilmemek olamayacağı kanaatine varmaktayız. Çünkü tarım toplumunda zaman algısı geriye döndüktür, daireseldir (Erdener, 1992a: 101). Geçmiş yaşantıların bilinçaltındaki edindiği yer hüznü beraberinde getirmektedir. İnsanın doğduğu, büyüdüğü, ortak değerleri paylaştığı ailesinden ayrılması da bu hüznün nedenleri arasındadır. Türk kültürünün temellerinde kadın yuvayı yapar, ailenin temelidir. İş yükünün fazla olmasıyla birlikte kadın uğurdur, berekettir. Dede Korkut Kitabı’nda iyi ahlaklı kadın övülmekte, hayırlı kısmet olarak dualarla Tanrı’dan istenmektedir: "Ozan evin dayağı odur ki, kırdan-yabandan eve bir misafir gelse, kocası evde olmasa, o onu yedirir, içirir, ağırlar azizler gönderir. Ol Ayişe, Fatma soyundandır, hanım. Onun bebekleri yetişsin, ocağına bunun gibi kadın gelsin" (Ergin, 1998: 18). Kısaca gelin olacak kızın ağlamasında başlıca neden neyle karşılaşacağını bilememesi değil, ayrılığın verdiği hüzdür. Bununla birlikte araştırmalar sonucunda geleneksellikten ve müziğin etkisinden dolayı ağlandığı da ifade edilmiştir. Gaziantep’te kız kınası esnasında söylenen ağıt formundaki türkülere şu örnekler verilebilir:

Ufak Örün Şu Gelinin Saçını

Ufak örün şu gelinin saçını

Kınalayın ağ elinin içini

Bugün burada sabah çeker göçünü

Kız bacım ağlama yazgın buymuş

Yazını yazan Mevlâm böyle buyurmuş

Gelinin kınası çamurdan olur

Gözünün sürmesi kömürden olur

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

*Kardeşsiz kızlarda gelin mi olur
Kız bacım ağlama yazgın buymuş
Yazını yazan Mevlâm böyle buyurmuş
Dağların ardına yokuş demişler
Mendil ucuna nakış demişler
Sende git gurbete yakış demişler
Kız gelin ağlama yazgın böyleymiş
Yazını yazan Mevlâm böyle buyurmuş (Ekici, 1995; Mavi, 2009: 48-49)*

Gelin Ağlatma Havası

*şu dağın ardına duman mı durdu
Papucum içine yılan mı girdi
Emmi uşağına kıran mı girdi
Ağlama kız gelin yazın bu imiş.
şu dağın ardına ekerler küncü
Ekerler biçerler severler genci
Yâr bize göndermiş ayva turuncu
Ağlama kız gelin yazın bu imiş.
Elinin kınası çamurdan mıdır
Gözünün sürmesi kömürden midir
Ananın yüreği demirden midir
Ağlama kız gelin yazın bu imiş. (Arsunar, 1962: 29)*

Ayrılıkla birlikte gurbet teması, kına ağıtlarında önemli bir tema olarak karşımıza çıkar. Gelinin gideceği ev aynı köyde, mahallede dahi olsa kapıdan ötesi gurbettir. Toplumsal bir değer olan evlilik yoluyla, baba evinden ayrılış yazgıya, kadere bağlanmaktadır. Böylelikle değer yargılarının aktarımı türkü yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Kına türkülerinin farklı varyantlarda ortaya çıkmasını ve diğer folklor ürünlerinin yörede epeyce yer almasını, folklorun geleneksellik çizgisinde ferdi yaratıcılığa imkân vermesine bağlanabilir. Kız kınasında icracılar para karşılığı türkü söyleyen profesyoneller değillerdir. Kına bağlamında hüznün ve sevincin uç noktada olmasıyla misafirler duygularını dile getirmeye birlikte hünerlerini de göstermeyi istemektedirler. Katılımcılardan özgüvenini kazanmış kimseler sırayla

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

icrada ağıt yakar veya türkü söylerler. Türkü icrasında, oyunlarda sanatsal yaratıma fırsat verme işlevi görülmektedir.

Türkülerin başlıca işlevlerinden biri, kültürü kuşaktan kuşağa taşımaktır. Seeger'e göre insan kültür aracılığıyla bir önceki kuşağın sona ermesinden, yeni bir kuşağın başlamasına kadar geçen zaman aralığında yaşamış insanlarla iletişimi mümkün kılan "zaman birleştirici" bir gelişme elde eder (Ferris, 1997: 87). Kına yakma geleneği bağlamında üç kuşağın bir arada olması, yaşlıların birikimi, tecrübeleri türkülerle yükleyerek ifade etmeleri, genç neslin bu şekilde kültürel unsurlardan haberdar olup o şekilde davranış kalıpları sergilerken ve kendi icralarını gerçekleştirirken, üçüncü kuşak da bilinçsizce bir kültürün içinde var olmaya başlamaktadır. Üç, bazen de dört kuşağın aynı gelenek etrafında bir araya gelmesi, eğitim işleviyle kültürün aktarımını gerçekleştirirken genç kuşağın kültürel etkinliklere, tören ve eğlence kalıplarına hazırlanmasını da sağlamaktadır (Ferris, 1997: 90'dan akt. Mirzaoğlu, 2001: 82). Katılımcılar içinde buldukları kültürel bağlamlar yoluyla görerek, uygulayarak, yaşayarak geleneği öğrenirler ve bir zaman sonra bu geleneğin aktarıcısı konumuna gelirler.

Kültürün kuşaklar arasında aktarılması işlevinin tamamlayıcısı, sözlü şiir ürünleri yoluyla eğitim işlevidir. Yazılı kültürün gelişmediği toplumlarda folklorik ürünlerin taşıdığı bilgiler tarihsel olarak gerçek ve öğretimleri son derece önemli kabul edilir (Çobanoğlu, 2002: 163-164). Kına bağlamında türkülerle, manilere kodlanan bilgiler sözlü kültür öğretim kanallarıyla gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Örneğin "Neylemişim Ben Şu Halep'in Şahına" dizesiyle başlayan türkü duyguları ifade etmenin yanında tarihî bilgilere, sosyokültürel mekânlara da yer vermektedir:

*Neylemişim ben şu Halep'in şahına
Çifte tellal koşturmuş Halep'in çarşısına
Zalım cellat göz aldırılmış başımın poşusuna
Ölürem ben...
Aslan Dede kahvesinde çevirdiler yolumu
Zalım cellat berk bağladı kolumu
Halep'in çarşısına dönderdiler beni
Ölürem ben... (Güceylioğlu, 1965: 15)*

"Bireyin içinde var olduğu toplumda doğuştan başlayarak bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde edindikleri kültür kavramı ile ifade edilir" (Erdenay, 1992b: 273). Kazanılan birikim, tutumlarla ve davranış formlarıyla yansıtılır. Türkülerin yanında özellikle icracısı kadın olan zılgıtlı manilerde ve atışmalarda bahsi geçen birikimin aktarılmasıyla eğitim işlevi ön plana çıkmaktadır. Aşağıda örneklerde olduğu gibi gelin olmanın zorluğuna kızın kendini hazırlaması istenirken, gurbete gelin olarak giden kızın zaten hasretlikle yeterince yıpranacağı için üstüne

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Siir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

varılmaması gerektiği aktarılmaktadır. Üçüncü manide ise kızın karşı cinse karşı tutumunun nasıl olması gerektiği ifade edilmektedir:

*“Kapının önü tekneli
İçine reyhan ekmeli
Kolay gelinlik mi olur
Biraz zahmet çekmeli”*

*“Sürü çobansız olmaz
Çoban abasız olmaz
Gurbete giden kıza
Eziyet etmek olmaz”*

*“Bahçelerde bal kabak
Açılır tabak tabak
Yeni mi moda çıkmış*

Kız oğlana yalvarmak” (Köylüoğlu, 2009: 387; Kaya 1952)

Az söze çok anlam yüklenerek ifade edilen maniler önemli bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkar. Soy sürme temeline dayanan Türk ailesinde sevgi, saygı ve uyum vardır. Köklü sosyal ve kültürel değerlere dayanan bu aile yapısında evlenme çağına geldiği doğrudan ifade edilmez, saygısızlık addedilir (Eker, 1999: 108). Böyle durumlarda mesajın aktarımı işlevini maniler üstlenir:

*“Mendilim yelleniyor
Ortası gülleniıyor
Beni alacak oğlan
Sokakta salınıyor”*

*“Bağa girdim nar için
Gül kopardım yâr için
Analar kız beslermiş
Delikanlılar için” (Katarcı, 1923)*

Manilerle birlikte türküler de iletişim işlevini kuşaklar arasında yürütür. “Kültürü bir kuşaktan diğerine taşıyan türküler, ‘zaman birleştirici’ süreç içerisinde, sadece kültürün bilgisini taşımakla kalmaz, aynı etkinlik etrafında bir araya gelen

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

farklı kuşaklar arasında iletişimi de mümkün kılarak onları birbirine yaklaştırır, yakınlaştırır, birleştirir” (Mirzaoğlu, 2001: 80). Bir ailenin toplumsal bazda onaylandığı kına ve düğün geleneği içinde türkü, mani, oyun gibi iletişimsel işlevi yerine getiren unsurlarla yeni ailelerin de temeli atılır. Kız kınasında, bağlamda bulunan birinci kuşak bir oğlan annesi oğlu için ikinci kuşak kızlar arasında gelin adayı bakmaktadır. Aynı doğrultuda karma yapılan kına geceleri ve düğünler, gençlerin birbirine tanınmasına imkân veren, hünelerinin gösterildiği iletişimsel bağlamlardır.

G. Mirzaoğlu’na göre zaman birleştirici işlevin diğer bir boyutunu aidiyet işlevidir. Türküler ve oyunlar, aynı sosyal gruba mensup kişiler arasında bir birlik duygusu yaratarak grup kimliğinin oluşmasında ve ifadesinde, bu kimliğin farklı gruplar içinde açıkça sergilenmesinde önemli bir geleneksel ve sanatsal dışavurum yoludur (Mirzaoğlu, 2001: 80). Kız kınasında toplanan grubun ortak amacı, genç kızı özel gününde yalnız bırakmamak, bir arada olmayı, aynı aileden veya sosyal çevreden olmayı pekiştirmektir. Bu aidiyetlik folklorik ürünlere de yansımaktadır. Aşağıdaki türkü örneğinde ise aile dışından biriyle evlenen genç kıza sitem edilmektedir. Yabancı bir aileye gelin olunması, gurbete çıkması genç kızın memleketiyle, ailesiyle bağlarının kopması anlamına gelmektedir:

*“Gözüm ana, canım ana
Ağlayalım yana yana
Vermen beni gurbet ele
Dayanamam kötü dile
Gözüm bacı, canım bacı
Ağlayalım acı acı
Vermen beni gurbet ele
Dayanamam kötü dile” (Öztürk, 1961)*

*“Baba kızın çok muydu
Bir gız sana yük müydü
Kör olası emmilerim
Hiç oğlunuz yok muydu
Gız anası gız anası
Hani bunun öz anası
Elimi yuduğum kaplar
Belimi verdiğim dutlar
Aha bugün gidiyorum*

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

Silip süpürdüğüm yollar

Gız anası gız anası

Elinde mumlar yanası” (Doğan, 1961)

Aidiyeti işlevinin yanında kına gecelerinde bir ağızdan söylenen türküler, oynanan oyunlar grup içinde sosyal uzlaşmayı da sağlamaktadır. Aynı kültüre mensup bireylerin icrada ses davranışlarını belirli bir modele uydurmaları bir anlaşma, ittifak unsurudur (Mirzaoğlu, 2001: 85). Benzer doğrultuda bir başka işlev olarak görülebilen türkülerin ritimlerinin oyuna uygun olması (Mirzaoğlu, 2002: 115) ve bir arada oyuna eşlik edilmesi grup içinde sosyal uzlaşmayı sağlamaktadır. Gaziantep’te oyunlar sözlü ve sözsüz yapıda yer almaktadır. Oyun türküleri diye adlandırılan ürünlerde ezgi, söz ve hareketin uyumundan söz edilebilir. “Allı da Yemenim, Han Esme, Döne, Süt Pişer Ocağında, Mendilim Deste Deste, Kız Emine, Şu Dağın Ardında Duman mı Durdu, İhtiyar Edem” gibi türküler aynı zamanda kadın oyunlarına örnektir. Bunlardan “Şu Dağın Ardında Duman mı Durdu” adlı türkü kına ağıdı olarak da icra edilmektedir. Bu oyun türkülerine Ferruh Arsunar’ın Aliye Soflu’dan derlediği “Han Esme” türküsünün bir bölümü şu şekildedir:

“Yemenim dallanıyor

Ortası ballanıyor

Şu gelin kimin kızı

Geyinmiş sallanıyor

Aman aman Han Esme

Gözleri ceren Esme

Seni çoktan severim

Gel bana sen Han Esme” (Arsunar, 1962: 34-35)

Kına yakma geleneği bağlamında dikkat çeken bir diğer işlev ise “türkülerin icra edildikleri ortamda sosyal ilişkileri, rolleri belirleyici ve pekiştirici” (Mirzaoğlu, 2001: 84) olmasıdır. Kız kinasında katılımcılar genellikle aynı cinsiyettedir. Karma yapıda olmayan, orkestranın veya kasetçalar, CD-çalar gibi elektronik cihazların kullanılmadığı kına eğlencelerini, gelenek içinde yetişmiş, folklorik olgulara hâkim kadınlar yönetir. Bu vasıflara sahip insanlar genellikle aileye yakın çevreden birileri olur veya eğlence bir köyde gerçekleştirilen kına gecesi ise zaten belirli isimler ön plana çıkar. “Kambarsız düşün olmaz” sözünden hareketle gerek fizikî ve sosyal bağlamın düzenlenmesinde, gerekse türkü ve oyunlarda lider kimliğini kazanmış, bunu pekiştiren kadınlar vardır. Bu durum sosyal kimliğin içinde bireysel kimliğin kazanılması olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde A. Lomax’ın icra stili ve kültür üzerine yaptığı çalışmalarda belirlediği, Gaziantep kına türkülerinde de rastlanılan “kadınların bir kişinin öncülüğünde çoklu katılımlı türkü söyleme stili toplumsal düzenin basit politik yapıda olduğu çıkarımını yaptırmaktadır” (Lomax, 1968: IX’dan akt. Mirzaoğlu, 2001: 84-85).

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

Gel bu gece bizde yat
1962: 35)

Gel bana sen han Esmem” (Arsunar,

Toplumsal baskılardan kaçış işleviyle ilişkili bir şekilde gelin olacak kızın aile bireylerine doğrudan söyleyemeyeceği sözler, tepkisi, eleştirisi türkü formunda aktarılabilir. Benzer bir şekilde kına ve düğün bağlamında bir arada bulunan insanlar, biraz da mizah unsuru katarak birbirlerinin kusurlu gördükleri yanlarını dile getirdikleri maniler ve atışmaları kullanmaktadırlar. Folklorun bu işleviyle, eğlence bağlamında kimseyi incitmeden, tepki çekmeden psikolojik rahatlama sağlanmaktadır:

“Baklavanın dilimi, tut kaynana dilini.”

“Baklalar fıstıklı, gelinin arkası yastıklı.”

“Aldık oğlumuza gızıyız, Azrail görsün yüzüyüzü.” (Çelik, 1975)

“İrafa sıçan geldi

Saçını açan geldi

Gözün aydın kaynana

Saçına sıçan geldi” (İspir, 1974)

“Ateş attım ocağa

Şavkı düştü bucağa

Ben yalnız yatamam

Alışmışım kucağa” (Kaya, 1952)

“İhtiyar edeme yatak açtım gül gibi,

Öpmesi yok, sevmesi yok, el gibi,

Ben güzel idim, ben şirin idim, ihtiyara verdiler,

Verdiler de günahıma girdiler.” (Mazırık, 2017: 40)

SONUÇ

Kadının doğuştan aldığı biyolojik kimliği, toplumsal yaşamda kendisine verilen sosyal kimliğin de çerçevesini çizmiştir. Bu kimliğin kadındaki olumu ve olumsuz yönleri folklorik ürünlerde görülmektedir. Özellikle insan yaşamında önemli bir evre olan geçiş dönemleriyle ilgili ortaya çıkan uygulamalarda ve sözel metinlerde kadının sevinci, mutluluğu yansıdığı gibi ağırlıklı olarak olumsuzluklar

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

dile getirilmektedir. Bunların aynı cinsiyetten insanlarla bir arada olunan bağlamlarda daha rahat ifade edildiğini belirtmek gerekir. Bu bağlamlardan biri de kız evinde gerçekleştirilen kına geceleridir. Gaziantep'te kız kınası bağlamında icra edilen sözlü edebiyat ürünlerinin kadın için ifade ettiği anlamlar, yüklendiği işlevler geleneksellik çizgisinde görülmektedir.

Folklor ürünlerinde işlev konusunda yapılan çalışmaların önemi, “folklor ürünlerinin sosyal ilişkilerin bir yansıması, bağımlısı veya paraleli değil, bizzat sosyal ilişkilerin aslı teşkil edicisi ve teşkil ediş yollarının ne olduğunu aydınlatmış olmasıdır” (Bauman, 2000: 48). Bu doğrultuda kına bağlamındaki sözlü şiir ürünlerinin oluşum yolları toplumsal, kültürel, sosyal psikolojik, psikolojik nedenlerle açıklanabilir. İnceleme sonucunda folklorik ürünlerin tespit edilen işlevleri ana hatlarıyla şu şekildedir: eğlence, zaman birleştiricilik, eğitim, kültürü kuşaktan kuşağa taşınma, değer yargılarının aktarımı, iletişim, iletişimle birlikte yeni ailelerin temelini atılması, geleneksellik çizgisinde ferdî yaratıcılığa imkân verme, aidiyet ve güvenlik, sosyal uzlaşma sağlama, sosyal ilişkileri ve rolleri belirleme, toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulmak için bir kaçış mekanizması olma.

Sonuç olarak geleneğin içinde barındırdığı değişim kavramının geleneksel uygulamaları yok edici boyutta olmaması için yukarıda sıralanan işlevlerin yerine getirileceği bağlamların oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Belediyeler, düğün salonlarına alternatif olarak geleneksel konaklardan uygun olanlarını kına geceleri için düzenleyebilir. Şehir merkezinde restore edilen Gaziantep evleri buna müsaittir. Belki tüm şehrin ihtiyacı karşılanamaz, ancak örnek uygulamalarla gelenek bağlamından koparılmadan yaşatılabilir. Küreselleşme ve popüler kültürün yoğun istilasının köylere kadar ulaştığı bu dönemde; şehir merkezinde ve taşrada düğün salonu bağlamında mevsimlik hit şarkılarla dans eden gençlerin bir taraftan da geleneksel kültür kodlarıyla donatılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arsunar, F. (1962). *Gaziantep Folkloru*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Barbarosoğlu, F. K. (1994). “Modernleşme Sürecinde Moda-Zihniyet İlişkisi”, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Bascom, W.(1965). “Four Fonction of Folklore”, *The Study of Folklore*, ed. Alan Dundes, N.J., Englerood Clifts: Printice-Hall inc.
- Başgöz, İ. (1996). “Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi(Fonksiyonu)”, *Fokloristik - Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, Ed. Özkul Çobanoğlu-Metin Özarlan. Ankara: Feryal Matbaacılık.
- _____ (2008). *Türkü*, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bauman, R. (2000). “Folklor”, Çev.: Özkul Çobanoğlu, *Folklor/Edebiyat*, VI, 2000/4: 43-51.
- Boratav, P. N. (1968). “Halk Şiiri” (Çev: Bilge Karasu), *Türk Dili Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, C. XIX, S. 207, 299-340.

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

- Çobanoğlu, Ö. (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dâi, A. (2007). *Gaziantep Evlenme Âdetleri*, Ankara: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Dundes, A. (1998). "Halk Kimdir?", Çev.: Metin Ekici, *Millî Folklor*, S.37: 139-153.
- Duygulu, M. (1995). *Gaziantep Türküleri*, İstanbul: Sistem Ofset.
- Eker, G. Ö. (1998). "Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğünü", Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- _____ (1999). "Bayburt Manilerinden Hareketle İletişimde Yüklendiği Fonksiyonla Mani Söyleme Geleneği", *Millî Folklor*, S.44, 105-114.
- Ekici, S.(1995). "Gaziantep'in İslahiye İlçesi Halk Müziği Üzerine Bir Araştırma", *Millî Folklor*, S.26, 31-33.
- _____ (1997). "Gaziantep'te Kına Yakma Geleneği ve Kına Türküleri", *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Seksiyon Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2013). *Gaziantep-Barak Müzik Kültürü*. Gaziantep: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Er, T. (1982). "Kına Türkülerinde Halkımızın Evlilik Felsefesi", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. IV, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 157-168.
- Ercan, A. M. (2002). "Gelibolu Yarımadası'nın Geçiş Dönemi Âdetleri Üzerine Bir İnceleme", Yayınlanmamış doktora tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Erdemir, A. D. (1987). "Kınanın Türk Tıbbî Folklorundaki Yeri ve Modern Tıp Bakımından Bazı Sonuçlar" *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Erdener, Y. (1992a). "Çoksesli Müzikle Endüstrileşme Arasındaki İlişkiler", *Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler*, ed. Salih Turhan, Ankara: Kültür Eserleri: 179, 98-104.
- _____ (1992b). "Kültür ve Müzik", *Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler*, ed. Salih Turhan, Ankara: Kültür Eserleri: 179, 273-276.
- Ergin, M. (1998). *Dede Korkut Kitabı*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ferris R. W. (1997). "Halk Şarkıları ve Kültür: Charles Seeger ve Alan Lomax", Çev.: F. Gülay Mirzaoğlu. *Millî Folklor*, C.5, S.34, 87-93.
- Görkem, İ. (2001). *Türk Edebiyatında Ağıtlar- Çukurova Ağıtları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kına Geleneği Bağlamında Oluşan Sözlü Şiir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

- Güceylioğlu, E. (1965). “Gaziantep’te Halk Türkülerinden Derlemeler”, **Gaziantep Kültür Dergisi**, C.8.
- Güçyetmez, C. (1958). *Gaziantep Manileri ve Türküleri*, Gaziantep: Gaziyurt Matbaası.
- Kalafat, Y. (1998). *Kuzey Azerbaycan – Doğu Anadolu ve Kuzey Irak’ta Eski Türk Dini İzleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Korkmaz, M. K. (1999). “Elli Yıl Önceki Gaziantep’te Gelin ve Damat”, **Millî Folklor**, S. 42, 92-95.
- Köylüoğlu, A. (2009). *Kadim Şehir Gaziantep*, İzmir.
- Mavi, P. (2009). “Gaziantep Yöresi Kına Geleneği ve Kına Türküleri”, Bitirme Ödevi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Mazırık, Ö. (2017). “Gaziantep Türküleri Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Mirzaoğlu, G. (2001). “Türkülerin İşlevleri ve Zeybek Türküleri”, **Türkbilig**, 2001/2: 76-91.
- _____ (2002). “Yapısal ve İşlevsel Açından Atma Türkü İcrâ Geleneği”, *Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu Bildirileri*, II, Trabzon: 103-120.
- _____ (2005). “Türkülerde Mitolojik Unsurlar”, **Türkbilig**, 2005/10: 34-53.
- Özbek, M. (1994). *Folklor ve Türkülerimiz*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Şişman, B. (2017). *Türk Kültüründe Evlilik*, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Titon, J. T. (2006). “Müzik, Halk ve Gelenek”, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1.*, ed. M. Öcal Oğuz vd., Ankara: Geleneksel Yayınları, 395-399.
- Tokuz, G. (2004). *20. Yüzyılda Gaziantep’te Eğlence Hayatı*, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Yayınları.
- Varvar, M. (2010). “Çankırı’da Kına, Nişan ve Düğün Geleneği”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yakıcı, A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaldızkaya, Ö. F. (2011). “Kına Ağıtları”, <http://www.turkuler.com/yazi/kina.asp> ET. (25.12.2011).
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Sözlü Kaynaklar

- Çelik, H. (1975). Gaziantep, Ev Hanımı.
- Doğan, F. (1961). Gaziantep, Ev Hanımı.

Kına Geleneği Bağlamında Olusan Sözlü Siir Ürünlerinin İşlevleri: Gaziantep Örneği

İspir, E. (1974). Gaziantep, Ev Hanımı.

Katarcı, Ő. (1923). Gaziantep, Ev Hanımı.

Kaya, E. (1952). Gaziantep, Ev Hanımı.

Öztürk, D. (1961). Gaziantep, Ev Hanımı.